

- 1 – Jozef Kállay (1881–1939), slovenský právnik a agrárny politik, ministr s plnou mocí pro správu Slovenska v letech 1922–1927.
- 2 – Župní zákon byl schválen 29. 2. 1920 společně s ústavou a publikován pod číslem 126/1920 Sb. z. a n. Župy a župní zastupitelstva však byly nakonec zřízeny jen na Slovensku a Podkarpatské Rusi. V roce 1927 byly i tam zrušeny v souvislosti se zavedením zemského zřízení. Srov. předcházející dokument, pozn. č. 2.
- 3 – Jozef Kállay se stal ministrem pro správu Slovenska 7. 10. 1922 a setrval v této funkci až do roku 1927.
- 4 – Míněna jsou jednání o vstupu SLS do vládní koalice, která skončila neúspěšně, protože strana podmiňovala účast ve vládě uzákoněním autonomie Slovenska.
- 5 – Ministerstvo s plnou mocí pro správu Slovenska fakticky zaniklo zavedením zemského zřízení (zák. č. 125/1927 Sb. z. a n.), jímž byly zrušeny župy. Vládním nařízením z 28. června 1928 přešly pravomoci ministerstva na krajiniský (zemský) úřad. Kállay byl posledním ministrem pro správu Slovenska.
- 6 – Zpráva není v archivu k dopisu přiložena.

A. Hlinka T. G. Masarykovi
Žilina, 3. srpna 1922

/95

Pamätný spis na zahynutie odsúdeného slovenského národa.¹

Rany vojnou zapríčinené na ubolenom tele Európy sa zahojujú. Telo je ešte nezdravé, ale aspoň otvorenej rany na ňom nieto – krom jednej. Táto krvácajúca rana, ktorá práve následkom nedbalosti a nevyšímavosti začína hnisať, je:

Na potupné a tiché zahynutie odsúdená Slovenská Krajina.

Nám sa v mierových zmluvách ten smutný osud dostal za podiel, že kým tie tak mnohé iné národy boli obdarené slobodou, slovenský národ zaživa bol pochovaný.

Na mierovej konferencii totiž naša diplomacia z politicko-taktických dôvodov neprizvukovala osobitné jestvovanie a historickú minulosť slovenského národa, nechcejúc tým ťažkosti stavať utvárajúcemu sa novému štátu Česko-slovenskému.

Takto sa stalo, že kultúrny svet nič nevie o jestvovaní osobitného slovenského národa, ktorý teraz namiesto slobody je vrhnutý do smrteľného zápasu o svoju existenciu. Preto teraz pozdvihujeme svoj hlas pred fórum civilizovaného sveta a žiadame medzinárodné uznanie, precizovanie a zabezpečenie našich národných práv.

Dejiny slovenského národa tratia sa v hmlách pred tisícročných legendárnych časov. Jeho neodvislá štátnosť zaniká práve uprostred stredoveku. Tisíc rokov žije pod maďarským tútorským jarmom, ale národnú svoju svojráznosť a seba povedomosť ne stráca. Zemetrasenie svetovej vojny trhá putá a slovenský národ sa prebudí k národnému životu.

V susedstve je Česko, ktoré sa v tej istej Habsburskej ríši nachodí a znáša, trpí od mnohých sto rokov tyranské odnárodňujúce panstvo tohoto zastaraného útvaru a započína svoj boj za slobodu. I celkom je prirodzené, že tieto dva – geograficky a etnograficky – sebe

blízko stojacie slavianske národy sa čoskoro stretnú a združia sa k spoločnému boju proti spoločnému tyranovi po boku dohodových mocností.

Prvý dokument zdruzenia, v ktorom niet pochybnosti o národnej zvláštnej osobitosti dvoch spojencov a o vývine ich budúceho pomeru na základe rovnoprávnosti a národného sebaurčenia, je takzvaná

Moskovská proklamácia,

ktorá bola združením Čechov a Slovákov v Rusku dňa 16. mája 1915 vydaná. Dľa tejto: „Považujeme za samozrejmu politickou zásadu, že v buducím kráľovství česko-slovenském vedle hlavního sněmu pro společné záležitosti, bude zřízen zemský sněm pro zvláštní záležitosti Slovenska, že Slovensko v politickém a jazykovém ohledu má býti samosprávné. Politická a jazyková samospráva Slovenska budíž zaručená základními zákony budoucího království.“

Druhým dokumentom je:

„Clevelandská zmluva“

amerických Čechov a Slovákov zo dňa 27. októbra 1915, v zmysle ktorej: „Sme za spojenie českého a slovenského národa vo federatívnom zväzku štátov, s úplnou národnou autonómiou Slovenska, s vlastným snemom, s vlastnou štátnou správou, úplnou kultúrnou slobodou, teda i s plným užívaním jazyka slovenského, s vlastnou správou finančnou a politickou, so štátnym jazykom slovenským.“

Tretí dokument je v Amerike Masarykom dňa 30. mája 1918 osnovaná a americkými Čechmi a Slovákami uzavretá

Pittsburská zmluva,

ktorá pomer Českých zemí k Slovensku v budúcom štáte takto pojednáva:

„Slovensko bude mať svoju vlastnú administratívu, svoj snem a svoje sudy. Slovenčina bude úradným jazykom v škole, v úrade a vo verejnom živote vôbec. Podrobné ustanovenia o zariadení česko-slovenského štátu ponechávajú sa oslobodeným Čechom a Slovákom a ich právoplatným predstaviteľom.“

Pod týmito a len pod týmito podmienkami vstúpil slovenský národ do politickej jednoty s rodinným českým národom s cieľom utvorenia spoločného štátu.

Takto spojené dva bratské národy Veldohoda prijala do svojho lona a uznala za spoluprobujúcu stránku a ako odmenu za účasť v boji o svetovú slobodu slúbila im národnú slobodu.

S takýmito slávnostnými sľubmi a dokumentmi zaopatrení slovenskí legionári s úplnou oddanosťou spolu bojovali s českými legionármi po boku dohodových mocností, majúť takéto garancie, s dôverou očakávali hodinu oslobodenia. Deň víťazstva zavítal. Víťazné dohodové mocnosti dali národnú slobodu doposiaľ utlačeným národom. Avšak Slovák – dnes po troch a pol roku jeho „oslobodenia“ na ceste svojho golgotského utrpenia tam sa nachodí, že je prinútený svojich bratských spoluprobujúcich pred svetový súd predvolať.

Čo sa stalo?

Radostným plesaním slávil slovenský národ 30. októbra 1918 svoje oslobodenie, slobodné svoje národné jestvovanie v rámci s českým národom spoločne sa utvárajúcej federatívnej republiky.

Avšak ešte nezvädli sviatočné kvety, ešte vejú slávnostné prápory a už sa započína najohavnejšia zrada brata, jakej ľudstvo sotva kedy videlo.

Český národ svojim vojskom obsadil Slovenskú krajinu a zrobil si z nej kolóniu. Obyvateľstvo odzbrojil, Slovenskú krajinu zaplavili doma uplatniť sa nevediacimi živlami, elementy českej spoločnosti. Česi nazvali bratskú Slovenskú krajinu „naším“ Slovenskom, a s ním tak zaobchodia ako so svojim vlastným, ako s korisťou za vojenské služby obdržanou. A aby sa Slováci pre svoje položenie neznepokojovali, o to sa stará skoro až po dnes trvajúca slovenská diktatúra a štatárium.

A toto všetko deje sa zavádzaním Vel[kej] dohody.

Saint-Germainská zmluva totiž predpisuje, že ústava novej republiky bude prácou nového parlamentu vzniklého zo všeobecného volebného práva...

Vzdor tomu právo určovať pomer Slovenska k republike uzurpovala si preveliká česká väčšina vymenovaného revolučného parlamentu.

Tento revolučný parlament takú ústavu nanútil slovenskému národu, ktorá ho úplne vtopila do „českého“ národa a týmto ho pozbavila svojho sebaurčujúceho práva.

Ale ani nasledujúce voľby neboli prejavom vôle slovenského národa, lebo prejav tento z čiastky znemožnili a z čiastky sfalšovali: vojenská diktatúra, štatárialny stav, cenzúra, hromadné internovanie vodcov slovenského národa, zastavovanie slovenských časopisov a tá okolnosť, že okrem tuná i tak vo veľkom počte jestvujúcich českých úradníkov a vojakov k voľbám nové státisíce českých vojakov poslané bolo na Slovenskú krajinu, ktorí za Slovákov hlasovali.

Umele usporiadaná lživá propaganda v cudzozemsku, falošná informácia a z čiastky i podkúpenie zahraničnej a terorizovanie vnútornej tlače, zákaz novín, cenzúra listov a telegramov, otváranie súkromných listov, zakryla Slovensko závojom lži.

Svet sa domnieval, že po zaniknutí tyranskej sústavy sa vynorí jeden malý ostrov slobody z vln svetovej vojny uprostred Európy: republika Čech-slovenská. [!]

Skutočnosť však je tá, že slovenský národ, ktorého synovia vylievali krv za slávu a víťazstvo dohodových mocností, bol dosiaľ neslýchaným spôsobom do hanobného otroctva sotený.

Starostlivosť mierových zmlúv berie do ochrany malé európske a aziatické malé národy (Albáncia, Finnland, Estland, Lettland, Litvania, Armenia, Azerbejdžan, Gruzia) národnostné menšiny a sebaurčujúce právo pri menších odtrhnutých územiach honorovali plebiscitom, ba pod ochranu vezme i barbarské a polovzdelené národy cudzích čiastok sveta, len jedine slovenský národ ostal bez medzinárodného uznania a ochrany. A takto sa stáva najväčšia historická krivda, že spojenec za svoje krvavé obety zo strany víťazných miesta zaslúženej odmeny stáva sa korisťou sebeckosti českého národa.

Lebo dnešní vladári na Slovensku na spôsob rimanských prokonzulov a byzantských otrokárov a cárskej autokracie usporiadajú opravdivé honby oproti tým slovenským vlastencom, ktorí právo života svojho národa hlásajú a to požadujú. Otравovaním duší sa namáhajú pozbaviť Slovákov ich národného charakteru. Keď aj jemnejšími spôsobami, tým rafinovanejšie a podvodnejšie sa tu prevádza národné kynozenie. Uprostred Európy na smrť hrdúsia jeden kultúrny národ!

Ale vzäzky by sme museli popísať. Museli by sme mať pero Martiala Jeremiáša a Ib-sena,² aby sme dostatočne opísali tento potemkinovský štát lži.

Úslužní bratia Česi, keď už v státisícoch obsadili všetky úrady, vyhlásili, že len „dotiaľ prišli nám pomáhať“, kým nebudeme mať dostatočný počet kvalifikovaných Slovákov. A jednako ešte aj miesta sluhov sú z väčšej čiastky Čechmi zaplnené. Pochybné existencie pražských predmestí po niekoľko týždňových kurzoch dostali „diplomy“, ktorými potom vytisli z úradov i kvalifikovaných slovenských ľudí. Úradne bol zistený fakt, že bývalý sluha v Prahe, v Ružomberku na Slovensku stal sa pomocou takéhoto diplomu stredoškolským profesorom. A jedny socialistické noviny (ku ktorým sa bál cenzor priblížiť), boli napísali, že takých ľudí, s ktorými si nikto v Prahe ruky nepodá, na Slovensku na vedúce významné miesta posielajú.

Jestli sa chce Slovák, ktorého utláča i starosť o každodenný chlieb svojej rodiny, do úradu dostať, musí zaprieť svoje národné slovenské presvedčenie a musí sa dať do služby čechizovania. Vtedy dostane podriadené miesto (vedúcim len Čech môže byť!) s polovicou toho platu, aký dostáva úradník Čech tej istej kvalifikácie. Ale i ten polovičatý plat dostáva len dočasne, aby mohol byť pri najmenšom znaku „politckej nespoľahlivosti“ z úradu ihneď prepustený.

Takéto prepustenie zo služby alebo nútené penzionovanie sa postávalo v tisícoch. A čo je pritom najžalostnejšie, v 1919. vyniesli zákon o zriadení penzijnej záležitosti, ale do ani do dnešného dňa je ten zákon nie úplne exekvovaný. Tomuto podobné sú aj úradné štatistické výkazy, podľa ktorých na Slovenskej krajine väčšinou sú úradníkmi Slováci, ale to zataja, že aj úradníkov českých sem hromadne zaslaných, vyhlasujú za Slovákov. Ako ukážku spomenieme len to, že napr. pri Riaditeľstve št[átnych] železníc v Bratislave bolo medzi 1019 úradníkmi len 30 Slovákov (ani 30).

Za takýchto okolností nadobudla korupcia rozmerov, upomínajúcich nás na dobu najčernejšieho cárizmu. Žalovať sa je márne, ba i v tomto režime obviňujúci obide zle, lebo režim nevie si poradiť so svojim zhršivším úradníkom. Bol na to prípad, že štátny činovník pri úradnom pracovaní kradol, potom s dovoľením vlády premenil si meno a – dostal úrad nový. Posielajú nám profesorov, ktorí boli za obyčajné zločiny (krádež, defraudovanie) viac razy potrestaní. (Prievidský prípad).

Noví páni s nami tak zaobchodia, ako v starodávnych časoch s kolóniou, obdržanou do daru: slobodu svoju na to užívajú, aby potlačili našu a dávajú sa nami vydržiavať.

V desať tisícoch sedia tu českí úradníci, je ich miestami päť razy viacej, nežli by ich pre spravovanie Slovenska bolo potrebné.

Tento na klamstvách postavený, korupciou a terorom udržiavaný systém i finančne ničí Slovensko.

Ťarcha daní na Slovensku je pomerne o veľa väčšia, ako v Čechách.

Len si pozrime napríklad tak zv[anú] výrobkovú daň! Kým za Moravu výrobková daň vyrubuje sa podľa rakúskych zákonov z roku 1896 a to tak, že tam aj najväčšie zárobky sú oddané na 21/2–4 %, zatiaľ na Slovensku výrobková daň sa vyrubuje podľa protidemokratického zákona z roku 1875 a to tak, že u nás už 100 korunový zárobok je obťažený 10 proc[entným] daňovým kľúčom, práve tak, ako stotísicový! Miesto toho, aby

zrejmu nespravodlivosť a krivdu odstránili, ešte ju zmnohonásobili tým, že na základe 132 zákona z r. 1920 prirázili k nej 60 až 250 percentovú „válečnú prirážku“, ktorá už pri 2000 korunovej dani obsahuje svoje maximum, 250 proc[ent]. To znamená, že kým na Slovensku už 20001 korunový dôchodok, ktorý je minimum ročného udržania rodiny, je oddaný 250 percentovou prirážkou, zatiaľ za Moravou – lebo je tam nižší daňový kľúč – len 80–100 tisícový dôchodok, býva obťažovaný 250 proc[entnou] válečnou prirážkou.

Stal sa prípad – ako i v parlamente sa zistilo – že s bezmilostnou zaslepenosťou taký vysoký daňový kľúč nariadili, že výška dane rovnala sa výške dôchodku oddaného subjektu.

Roľnícky ľud ohromné dane nie je v stave splácať. Úrady mu hromadne odpredávajú statok.

Nerozumným vyhadzovaním peňazí donášajú Slovenskú krajinu do takých veľkých štátnych dlžôb, že sa oni rovnajú finančnému poddanstvu. V cudzine vyzdvihnuté štátne pôžičky koniec koncov slúžia len záujmom českých veľkopriemyselníkov.

Pre politické mravy režimu je príznačné, že tohoto roku predložili parlamentu „dodatčný rozpočet“, znejúci na rok 1921, ktorého príjmy sa už dávno zobrali, výdavky dávno učinili a parlament dostal 48 hodín na odhlasovanie takéhoto rozpočtu.

Hlásajúc zásady sociálne, dávajú sa do parcelácie veľkostatkov, aby na tomto podniku český kapitál miliardy mohol vyrobiť a nakoniec – ako prokonzuli na podmanených provinciách – aby na tieto veľkostatky Čechov usadili.

Rekvirácie v záujme všeobecného zásobovania ľudu vedené prevádzajú sa bez potrebnej kontroly, bez náhrady alebo len s náhradou podľa frázy a nie skutku. Čo sa zásobovania ľudu týka, priklincujeme nasledovné: minulého leta vypukol hladomor v Oravskej župe slovenskej, ale súčasne v tej istej dobe na pražskej českej sokolskej slávnosti celými vlakmi odvážala sa živnosť pre pohostenie a obdarovanie účastníkov.

Zatvorenie hraníc, dovoľenie pre vývoz a dovoz, clo, železničné dopravné tarify a maximovanie cien znamená pre Slovákov dôsledné vykorisťovanie, pre českú industriu však do neba volajúce nespravodlivé favorizovanie.

Dnes sme už tam, že úroda sotva prevyšuje kvantitu pre naše vlastné stravovanie potrebnú. Boli by sme prešli cez európsku hospodársku krízu, ale vysávajúca pražská politika nás do zahynutia dovádza a to preto, aby od vyvandrojúceho Slováka, prišlého na žobrácku palicu, český kapitál za smiešne nízku cenu zakúpil slovenskú zem, stavby a zariadenia.

V stave nášho dobytku (pre nerozumné a zlomyseľné poľnohospodárske spravovanie) nadišiel hrozny pokles množstva a degenerácia. A takto jeden prameň živobytia nášho ľudu dostal sa do nebezpečenstva. Druhý hlavný zárobkový prameň: lesná práca, pre pošetilé gazdovanie, tisícim Slovákom položila do ruky žobrácku palicu.

Pre úradné ustálenie mzdy, ktoré boli ustálené v Čechách na nižšie, na Slovensku však na vyššie, došlo sa tam, že slovenské fabriky nie sú v stave konkurovať s českými fabrikami.

Fabrickí naši robotníci pre zadúšajúcu úverovú politiku českých bánk stávajú sa obeťami redukovania činnosti. Priemyselné podniky Slovenskej krajiny nedostávajú potrebnú štátnu podporu, a tak celkom alebo z časti zastávajú prácu a prepúšťajú robotníkov, kým v Čechách stavajú nové podniky a staré štátnou pomocou sa zvelaďujú a zväčšujú. V tých niekoľko pozostalých ešte podnikoch na Slovensku, ktoré celkom alebo z časti sú české

znacionalizované, prepúšťajú slovenských robotníkov a na miesto nich prinášajú českých. Ba dokonca niektoré podniky úplne demontujú a ich zariadení prenášajú do Čiech, čím slovenský priemysel je hnaný do úplnej záhuby a ľud ostáva bez práce a chleba. K tomu ešte nepovoľujú našim robotníkom, ktorí si vyhľadávali chlieb v cudzozemsku, aby z času na čas išli na prácu do cudziny. A týmto umelým spôsobom nadobúda nezamestnanosť na Slovensku katastrofálne rozmery.

Chudobnou krajinou sme boli predtým, ale dnes stala sa z nás krajina vydrancovaná, vysaná a na žobrácku palicu donesená.

Výsledok všetkého je: úplné depauperizovanie a hromadné vystahovanie Slovákov na prospech českého kapitalizmu.

Slováci, ktorí po mnohoročnom dobrovoľnom alebo nútenom vyhnanstve žili v Amerike a prišli na „slobodné“ Slovensko, skoro všetci vracajú sa naspäť do Ameriky, lebo v svojej rodnej zemi nemôžu dostať kúsok chleba.

A nad tým aby „oslobodený“ Slovák o svojej slobode vonkoncom nepochyboval: stráži celá armáda českých žandárov, policajtov a detektívov. Prekutávanie bytov (bez sudcovského nariadenia, ba vôbec bez pravidelného trestného pokračovania) boli na dennom poriadku, tisíciach odvliekli z príbytkov a nechali ich zavretých bez vypočutia celé týždne, ba mesiace. Zodpovednosť za tieto prečinnosti polícia kládla na vládu, vláda zas na políciu a napokon akoby na ospravedlnenie agent-provokatéri vynachodili „sprisahanie“ a „plány na atentáty“, ktoré pravda vtopili sa do výsmechu režimu. Svoj nezdar pekne zakrývali potom šatom „omilostnenia“.

S odložením ústavnej listiny, ktorá obsahuje občianske práva na slobodu a s odložením občianske práva brániacich zákonov, tento systém môže sa nazvať skutočnou hrúzovládou.

S ďalšími vecami sa nechceme podrobne zaoberať: tyrania a národy ničiaci politika tisíc a tisíc rokov vždy a všade pracuje jednakými spôsobmi. Lenže despotovia aziatskí a cári nikdy nehlásili o sebe, že ríša ich je slobodná demokratická republika.

Pražská vláda sa opatrne chráni krviprelievania, lebo tým by zobudila pozornosť sveta na svoje pletichy. Obetovala svoj bratský národ smrti pomalej, trápnej, bez prelievania krvi.

Trojročná „oslobodzujúca“ bratská práca vynikla v tom, že skoro niet poctivého Slováka, ktorý by nebol musel pretrpieť kalváriu hospodárskeho ničenia, politického prenasledovania a žalárovania. Mnohých bieda k tomu donútila, aby zapredali svoj národ a nestavali sa proti ďalšiemu odnárodňovaniu a proti záhube svojho rodu slovenského. Na Slovensku panuje dnes auburnská tichosť³ a neprehrešujeme sa teda ani proti spravidlivosti ani proti objektívite, keď po toľkých udalostiach tieto pomery kvalifikujeme za hanu civilizovaného ľudstva.

Tunajšie pomery neznajúci cudzozemec bude nedôverčivo hlavou krútiť, keď o tom číta alebo počuje. Nuž veď mierové zmluvy zaistili najprimitívnejšie ľudské a občianske práva všetkým ešte aj nepatrným menšinám a ustanovili na obranu ich medzinárodné fóra. Prečo sa utlačovaní Slováci neobrátia na tieto fóra?

Pražskí centralisti jednou geniálne sprostou alebo sprostou geniálnou závrtníčkou ideou zatvorili pred nami dvere medzinárodných ustanovizní: vymysleli najväčšiu dejinnú mystifikáciu: „československý národ“.

Zapreli a podvodne zatajili jestvovanie slovenského samostatného národa, aby nás takýmto spôsobom ako integračnú čiastku víťaznej a štátotvornej národnej jednoty týmto „československým národným“ humbukom olúpili o právne postavenie pre menšiny zabezpečené.

Heslo „československej národnej jednoty“ je závojom na zakrytie násilníckej hmotárskej, všetok ľudský cit a práva nohami šliapajúcej, korupčnej „zlievajúcej“, národ vraždiacej a útočnej politiky. Obliekli nás na posmech do Nessusového rúcha⁴ víťazného štátotvorného národa, aby nás odňať mohli jediné právo utlačených, pošliapaných a zgniavených: možnosť žalovať sa.

Tento politický figeľ je na to, aby sa nemuseli uznať osobitné požiadavky Slovákov, ale zapierajúc osobitný národný život a zmiešajúc Čecha so Slovákom všade podstrkujú len Čechov.

Proti tejto mystifikácii však stojí ten neodškriepiteľný historický a etnografický fakt, že Slováci sú taká osobitná ratolesť na veľkom strome Slavianstva ako Bulhari a Poliaci, ako Česi a Horváti. Myšlienka „československého národa je práve takou aberáciou zmyšľania, ako by bola perverzná idea bulharosrbského“, alebo „poľsko-ruského“ národa.

To je nič inšie, len cynické zakrývanie úlisnej snahy po vliatí národa slovenského do Čechov takým spôsobom, že dajú už teraz považovať za skutočnosť to, čo chcú len v budúcnosti dosiahnuť.

Vláda opravdu sprznila ešte aj školy, že ich postavila do služieb odnárodňovania a splynutia. V stredných školách na Slovensku sú skoro všetci riaditelia Česi a slovenskej reči vyučujú skoro bez výnimky českí profesori spôsobom, [že] je znemožňovanie vyučovania slovenského jazyka natoľko, že slovenskí žiaci hromadne prepadávajú z materinskej reči (miestami 60 %).

Slovenskí študenti sú prinútení učiť sa z kníh českých a v českom duchu písaných, kým výborné učebnice na slovo vzatých slovenských odborníkov nedostanú od pražského ministerstva schválenia.

Čeština sa vyučuje vo väčšom počte hodín ako slovenčina. Žiakov za práva slovenčiny sa ohlásivších vyhadzujú zo škôl.

Miesta v slovenských internátoch miesta Slovákov zaplňujú Čechmi a slovenský študent len vtedy sa tu dostane alebo účastným inej výhody, keď prejde cez „československé“ caudiumské jarmo.

A týmto systémom zamedzuje sa vzrast slovenskej inteligencie.

Podľa zákona § 10. XII. 1918⁵ úradnou rečou v Slovenskej krajine je reč slovenská. Tento zákon z väčšej čiastky ostal na papieri. Nápis, pečiatka, razítka, výroky a svedectvá v úradoch sú väčšinou české. Univerzita slovenská v Bratislave dostala meno „Komenského“ Čecha, ktorý je nám cudzí. Istá základina Slovenského národného divadla označená je nám celkom cudzím menom Čecha „Jiráská“. Všetko sa stalo z bratskej doprajnosti držiteľov vlády, držiteľov moci.

Všetko a menovite nad potrebu mnoho ráz vyšší počet úradníkov, osobitné „unifikačné“ (presnejšie „zlievajúce“) ministerstvo,⁶ kolonizácia na parcelovaných pozemkoch stojí v službách počesťovania.

Národnostné menšiny majú fórum, na ktoré sa môžu obrátiť na svojimi žalobami proti prechmatom: my Slováci, ako národ, nemáme nikoho, kto by počul naše žaloby proti národnému fanatizmu, ponorivšiemu sa až do hlbín psychopatologických a proti násilníkom českého režimu.

Dočasná vláda nového štátu vydala v Paríži 18. okt[óbra] 1918 slávnostnú proklamáciu.⁷ Podpísal ju Masaryk, terajší p[an] prezident republiky, a Beneš, terajší ministerský predseda. Proklamácia sľubuje „úplnú slobodu slova, písma a práva, umenia, tlače, zhromažďovania na petície“.

A aká je tá „úplná sloboda“ v štvrtom roku jestvovania republiky?

Pravda, vojenskú diktatúru a štatárium pred pár týždňami zotrel. Tolko studu ešte mali držiteľia moci, že si nedúfali ísť do Janova a Hágu [!] s týmto znakom hanby na slávnostnom rúchu.

Vlastne ani nie sú už ďalej potrebné, už dosiahli svoj cieľ: vykorisťujúci systém sa už zakorenil.

Zhromaždenie už netreba zakazovať, veď tichým súhlasom vlády ich rozbíjajú umelo vyvolanými vzburami s terorizovaním účastníkov. Redakciu Slováka, jediného denníka slovenského, pri pasívnej asistencii polície, uličný dav, pozostávajúci z českých úradníkov a zamestnancov, beztrešne demoloval.

Cenzúra, ktorá len pred niekoľkými dňami zanikla, tak prísne pracovala, že napríklad neprepustila ani reči v parlamente povedané. Stalo sa, že cenzor povytieral úradné vyhlášky vládnej úradnej tlačovej kancelárie alebo hlavnomestského magistrátu. Za obeť cenzúry padajú nie len cudzozemské, ale i tunajšie listy a dopisnice.

Zakiaľ vládne časopisy majú dovolené všetko, kritika zo stránky národnej tlače slovenskej a jednotlivých občanov je znemožnená.

V Čechách je miestna samospráva, na Slovensku je vyzdvihnutá od chvíle „oslobodenia“. Boja sa vypísať obecné a župné voľby, dobre vedia, že ohromná väčšina hlasujúcich by odsúdila vládu, založenú na odnárodňovacích snahách.

Kto sa opováži kritizovať vládu a jej nedoučených úradníkov, je „vlastizradcom“.

Proti týmto ohavnostiam darmo sa obraciame na súdy alebo na parlament.

Na charakterizovanie vysluhovania spravodlivosti nech je dostatočne poukázať na tú okolnosť, že slovenskí poslanci v parlamente boli prinútení zbilagovať^a účinkovanie českých sudcov. I čo by sa malo očakávať od sudcov, ktorí môžu byť vládou preložený a takto pozbavení svojej najprimitívnejšej neodvislosti!

Náš parlament je hanobnou paródiou moderného demokratického a republikánskeho parlamentu, zaslúžil by si na užasnutie právnikov a politikov – aby sa o ňom zvláštne štúdium napísalo. Na interpelácie len po mesiacoch alebo vôbec nedajú odpovedi. Väčšina parlamentná, keď ide o slovenskú krivdu, s cynickým úsmevom stane si na obranu ministra, zrušivšieho svoje dané slovo. A zas s veľkou ochotou odhlasuje všetky návrhy zákona, ktorými sa prispieva k zlomeniu Slovákov a ich splynutiu s Čechmi. Takto odhlasovala aj oblastné splynutie a takýmto činom pod kepienkom „zriadenia administratívy“ odstránila zemepisné a etnické stopy našej samobytnosti.

Verejná mienka cudziny o tomto všetkom nič nevie. Vývoz slovenských novín do cudzozemska je z čiastky zakázaný, z čiastky však nesmierne obťažný. Do cudziny idúce listy bývajú zväčša cenzurované.

A aký osud očakáva toho, kto odcestuje do cudzozemska a tam strhne závoj o česko-slovenskej „slobode“? Jeden z vodcov slovenského národa, A. Hlinka, šiel do samého Paríža predostrieť bolestný osud svojho národa. Za to musel celých 6 dlhých mesiacov byť v žalári.

Cudzozemsko býva zavedené všetkými násilnými prostriedkami udržiavanou a pred cudzinou falošnými farbami namaľovanou vnútornou spokojnosťou republiky. Náš pokojamilovný, mierny ľud reagoval len na násilenstvá skutočne o pomstu do neba volajúce: týchto zvestí horko-tážko došla i za hranice.

Dnešné pomery sú neznesiteľné. To nielen Slovák cíti (okrem zavedených snílkov, zakúpených a sterorizovaných Slovákov), ale cítia to i miernejší a rozvážnejší Česi. I v českých novinách kde-tu sa ozvú hlasy, obavy adresované na vládu a veštiače v prípade ďalšieho divého utlačovania snáh slovenských úplnú katastrofu.

Po veciach, ktoré sa už stali, možno očakávať, že nebudú tieto múdre a predvídané upozornenia vôbec povšimnuté. Vládnuce vrchnosti republiky, honosiac sa spojenectvom veľmoci Európy sebadôverčivo odmietli slovenské nároky na autonómiu – a súčasne voči veľmociam tým dôvodila, že autonómia Slovenska je len vnútornou otázkou republiky. Pred Európou, dosiaľ inými starosťami zaujatou, ľahko bolo zakryť problém slovenský. Preto nech je nám dovolené dôrazne vyzdvihnúť tú okolnosť, že Čechmi pred cudzinou toľko ukryvaná otázka slovenská je medzinárodná vec európskeho významu.

Polárnym bodom pokoja Európy a tým i pokoja celého sveta – ako to udalosti janovskej konferencii ukázali – je otázka nemecko-ruská.⁸ Mierové zmluvy vrazili medzi Nemecko a Rusko klin poľsko-česko-slovensko-rumunský. Hodnota toho klina závisí od politickej spoľahlivosti a vojenského zasahovania Česko-Slovenskej republiky, stojacej na pravom prostriedku. Avšak konsolidácia a budúcnosť tejež Čs. republiky závisí od uspokojenia slovenského národa, ktorý len dotiaľ môže byť štátotvorným a štát udržiujúcim, pokiaľ vidí uistený svoj národný život, cieľom čoho ku utvoreniu tejto republiky prispel. Ale oklamáný a ukrivdený vo svojich národných právach bude donútený hrať tú istú historickú rolu v republike, akú hralo Česko oproti Rakúsku. Čo toľko znamená, že stráží mieru, reťaz v Malej dohode, práve v okamihu najväčšej potreby sa rozpadne. A práve pre to Slovenskú krajinu úplným právom môžeme nazvať najnebezpečnejším bodom Európy, a problém slovenský môžeme pomenovať otázkou prvotriedneho medzinárodného významu. Riešenie slovenskej otázky je na každý prípad predpokladom trvalého mieru sveta, a tak je medzinárodnou otázkou. Tu ide o chránenie medzinárodných záujmov a tiež i o nápravu medzinárodného zanedbania.

Slovenská otázka dávno prestala byť vnútornou otázkou jedného štátu, ale je pálčivou otázkou medzinárodnou.

Preto všetci tí, ktorých povinnosťou je strážiť a zachovať mier sveta, musia v záujme civilizácie, humanity a europejského mieru spravodlivo a presne riešiť slovenskú otázku. Tým viac, keď lži a 15. § dáva právo zmluvu činiacim možnostiam na zamiešanie sa v páde hroziaceho nebezpečenstva. Ale keď toto je právom – ak len nemá slúžiť Zväz národov jednotlivým, ale všeobecnému blahu ľudstva – vtedy je to i povinnosťou.

Úvod saint-germainskej zmluvy prizvukuje, že Česko-Slovenská republika sa tvorila ako „slobodný, suverénny a neodvislý štát“ a Česi a Slováci slobodnou vôľou sa rozhodli

na vybudovaní stáleho spojenectva, jednotného suverénneho a neodvislého štátu. Na túto „spoločnú vôľu“ sa odvoláva i ústavná listina Č[esko]-sl[ovenskej] republiky.

Je pravda, chceli sme a chceme štát spoločne s bratmi Čechmi vytvorený tak, ako ho Pittsburská dohoda označila, ale nie tak, ako ho na nás ústava bez opýtania sa nás oktrojovala.

Čo môžeme očakávať od daného slova terajších pánov vladárov, ukazuje najlepšie v Bratislave sídliace „Ministerstvo s plnou mocou pre správu Slovenska“. Tento úrad, postavený len na zavedenie cudziny, len natoľko „spravuje“, že ešte aj sluhov mu Praha menuje a s najmenšou vecou musí kvôli jej riešeniu do Prahy utekať, potažne má ju predostrieť patričným úradom ministerským v Prahe.

Žiadosťou našou je toto: dodatočne nech je zadosť učinené mierovej zmluve saint-germanskej, ktorá kladie Č.-sl. republike za povinnosť, aby „svoje ustanovizne so základnými zásadami slobody a spravodlivosti do súladu doniesla a tieto pre všetkých svojich občanov zabezpečila“.

Nežiadame si teda ani len prstom sa dotknúť mierových zmlúv, ale žiadame si užívanie zásad slúžiacich za základ týmto zmluvám i voči nám. Na základe „samourčovacieho“ práva národov nárokuje si, aby sme mohli určiť náš budúci život i blaho v republike, ktorú si v rečovom a krvavom ohľade blízko stojaci hospodársky, politicky a vojensky jeden na druhého odkázaný, český a slovenský národ, založil a ju si želá i udržať.

Keď teda autonómii žiadame, len to si žiadame, aby slobodne zidený slovenský snem, slobodne sa dohodnúc s českými bratmi, slobodným rozhodnutím sa zúčastnil na spoločných uzneseniach toho: aký má byť pomer medzi dvomi bratskými národmi v spoločných rámcoch vlasti.

Slovenský národ právo úplnej svojej národnej slobody zaslúžil si tak svojou historickou minulosťou, ktorú ani 1000-ročné maďarské ujarmenie nevedelo zlomiť, ako i svojou hrdinskou prácou, ktorou sa vo svetovej vojne zúčastnil. Slovenský národ dal Česko-Slovensku generála Štefánika, ktorý utvoril a k víťazstvu priviedol české a slovenské légie. V česko-slovenských légiách pomerne vo väčšom počte je zastúpený slovenský národ ako český.⁹ Bez agitačnej práce Slovákov niet česko-slovenských légii. Bez slovenských zahraničných pracovníkov a diplomatov niet dnes Česko-slovenskej republiky.

Avšak keď slovenský národ vo svojich právach ostane ukrivdený a v nádejach svojich oklamáný, a keď jeho terajší politickí a kultúrni slovenskí pracovníci a vodcovia nútení neúspechom dnešného kultúrneho boja ustúpia, vtedy niet moci, ktorá by prekaziti mohla, aby terajší kultúrny boj zmenil sa v krvavý boj pästí, ktorý by matematickou nutnosťou práce musel prejsť celou Európou, ako aj sarajevský atentát sa stal kľúčom celej svetovej vojny.

Preto v povedomí tejto historickej zodpovednosti pred celou civilizáciou a pred prísny súdom dnešnej a budúcej histórie, kladieme žalobu našu na stôl Európy.

Táto musí zatriať svedomím ľudstva!

Neprosíme almužnu. Ani darom nič nežiadame. Tým menej voľačo cudzie! Chceme svoje! Chceme Bohom nám dané právo k životu! Chceme len to, čo humánnosť a demokratická civilizácia doby dať musí každému národu: slobodu.

Nemožno, aby sa civilizované ľudstvo bez pohnutia dívalo na to, ako na prostriedku Európy ničia v mene slobody jeden národ. A nemožno, aby dohodové veľmoci, ktorým tento malý slovenský národ s celou vernosťou svojou pri boku bojoval na všetkých bojištiach sveta, aby tento národ – od veľkých priateľov svojich opustený a nevyslyšaný – bol do zúfalstva vohnaný.

Nemožno, aby európske veľmoci si na seba vzali za toto zodpovednosť pred budúcou históriou.

V tomto presvedčení voláme o pomoc a nápravu prv, kým je ešte nie neskoro!

V Žiline, dňa 3. aug[usta] 1922.

Za Kongres Slovenskej ľudovej strany:
Andrej Hlinka, predseda.

Hlinka^b

PAMĚTNÍ SPIS

AÚTGM, f. T. G. Masaryk, sign. R (Strany), k. 405. Originál, strojopis.^c

Srov. *Slovák* (4) 1922, č. 287, s. 1, 3, 16. 12.

a – Zbilagovať – někoho obvinít, očernit, odsoudit.

b – Vlastnoruční podpis perem.

c – Na dokumentu poznámka: „Odevzdáno p. prezidentovi při audienci poslanců a senátorů lidové strany 15/12 22. Zapsat.“ Podle připojeného razítka spis do KPR došel 15. 12. 1922.

1 – Žilinské memorandum, jehož autorem byl pravděpodobně Vojtech Tuka, předala delegace Slovenské ľudové strany Masarykovi při audienci 15. 12. 1922. Viz MASARYK, T. G. *Cesta demokracie II*. Praha 2007, s. 381. Memorandum nebylo určeno jen pro T. G. Masaryka, ale i pro širší veřejnost, včetně zahraniční, a proto bylo otištěno v novinách a rovněž vytištěno ve Vídni v angličtině.

Srovnej anglickou verzi memoranda: „A Country Doomed to Death, a Nation in Her Last Agonies Implores the Civilized Word for Help“, publikována v: RYCHLÍK, Jan – MARZIK, Thomas D. – BĚLÍK, Miroslav. *R. W. Seton-Watson and His Relations with the Czechs and Slovaks. Documents I*, Praha – Martin 1995, dok. 102, s. 319–332.

2 – Má být zřejmé: Martiala, Jeremiáša a Ibsena. Marcus Valerius Martialis (nar. mezi 38–42, zemřel mezi 102–104), římský básník známý svými satirickými epigramy; Jeremiáš, starozákonní prorok, ve svých zpěvech oplakával zkázu Šalamounova chámu a Jeruzaléma po jeho dobytí Babyloňany roku 587 př. Kr.; Henrik Ibsen (1828–1906), norský dramatik, básník a spisovatel, stoupenec literárního kritického realismu.

3 – Auburnská tichost – vynucené mlčení, systém výkonu trestu vězení v USA v 19. století, při němž bylo vězňům zakázáno za dne během společné práce spolu mluvit a v noci byli drženi v samovazbě. Poprvé byl zaveden ve věznicí v městě Auburn ve státě New York, odtud jeho název.

4 – Nessos – podle řecké mytologie jeden z kentaurů, tj. na půl člověk a na půl kůň. Nessusovo roucho – zřejmě má znamenat: spojením Čechů a Slováků do jediného československého národa vznikl „člověkokůň“, tj. nepřirozený útvar, v němž se Slovinci ztrácejí.

5 – Míňen je zákon č. 64/1918 Sb. z. a n.

6 – Rozumí se Ministerstvo pro sjednocení zákonů a organizaci správy. Bylo zřízeno 6. 12. 1919 a fungovalo do 30. 11. 1938. Ve třetí republice bylo obnoveno pod názvem Ministerstvo pro sjednocení zákonů od 2. 7. 1946. Definitivně bylo zrušeno koncem roku 1950.

7 – Míňeno je „Prohlášení nezávislosti československého národa jeho prozatímní vládou československou“, známé jako Washingtonská deklarace. Ačkoliv ji Masaryk zkoncipoval v USA, jako místo vydání byla uvedena Paříž, kde bylo sídlo československé národní rady a nově ustavené dočasné vlády.

- 8 – Janovská konferencie se konala ve dnech 10. 4.–19. 5. 1922. Šlo o první poválečnou konferenci, na kterou bylo pozváno také poražené Německo a Sovětské Rusko. Konference měla řešit otázku splácení německých reparací a dluhů ruské carské vlády, které bolševická vláda odmítala uznat. Ve svém celku skončila konference neúspěchem, avšak v souvislosti s ní došlo ke sblížení Německa a Ruska, které podepsali 16. 4. 1922 v italském Rapallu dohodu o vzájemném škrtnutí dluhů a navázání diplomatických styků.
- 9 – Ve skutečnosti neurobili legionáři slovenské národnosti více než 10 % celkového počtu.

V Bratislave, dňa 4. sept[embra] 1922.

Pán Prezident!

Ráčte mi lás[avo] prepáčiť, že si dovoľujem pohľadať Vás i po druhý raz v pozostalostnej záležitosti môjho neb[ohého] syna Milana.

Táto záležitosť nie je ani do dnešního dňa riešená, ani nikdy nebude, ak len neráčite rozhodne a energicky zakročiť.

Veď istí pražskí páni, ktorí sa snažia vyrvať mi môj majetok, – v ktorej ich snahe nešťítia sa použiť ani lhárstva, potupovania, zavádzania, podvodov, lsti a pod[obných] nekvalifikovaných prostriedkov, – neberú ohľad ani na meno a osobnosť jedného Masaryka, ani na jeho vysoké postavenie, sťa na hlavu jednej državy, ani na jeho vôľu a naloženia v takých otázkach, ktoré samo sebou dávno mali byť vybavené i bez toho, aby došli pred p. prezidenta.

Všetko sa mi tak zdá, že týmto pánom a či kruhom ide len o to, ako obrať jedných o majetok, druhých o historické povolanie.

Žiadate dôkaz, p. prezident?

Dňa 28. února ráčili ste nám lás[avo] odpísať: „Jakmile se min[istr] Beneš vrátí, uložím mu RYCHLĚ vyřízení záležitosti; zatím jsem urgoval u zahraničního ministerstva.“ Doslovne takto.¹

To sú slová a sľub zvrchovanej hlavy državy, v ktorú každý má veriť a každý rešpektovať.

Ja som verila. A preto som i na čas suspendovala to moje predsavzatie, že vláde pozostalost nepredám, (keďže sa nechcela na ňu pojednať temer do troch rokov, tak že v januári t. r. vyzvala som p. dr. Beneša, aby mi všetko prinavrátil.)

Ja som na základe Vášho sľubu verila v jednu alternatívu, a síce: v buď že vláda vec so mnou v krátkej dobe dojedná, buďto že sa mi môj majetok statočne a v celosti prinavrátí.

Nestalo sa ani jedno, ani druhé.

Ako sa šetria sľuby a „uloženia rýchleho vyrídienia“ jedného Masaryka, ako prezidenta a otca republiky zo strany tých pánov, ktorí kladú ruku na cudzie majetky námerom, ani ich nekúpiť, ani nenavrútiť, jasne dokazuje podvod, do ktorého ma vlákali a pri ktorom ja